

Re-habilitáció *(munkacím)*

*Műleírás az "Az én kis falum" című pályázati felhívásra
A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus részére*

---Szabó Ildikó és Tesch Katalin terve---

Az Őrségben megbúvó kis falu, Hegyhátszentmárton a legfrissebb adatok szerint 71 lakost számlál jelenleg. Az elmúlt évtizedekben mintegy másfél millióan vándoroltak el a vidéki térségekből az ország gazdaságilag fejlettebb területeire – ez a folyamat sok (főként dunántúli) faluhoz hasonlóan Hegyhátszentmártont is súlyosan érintette. Az aprófalvak elsősorban ott jelentenek súlyos problémát, ahol összefüggő övezetet alkotnak. A koncentrációt erőtető településhálózat-fejlesztési politika elszegényítette funkcióikat (iskolákat szüntettek meg, felszámolták a helyi téveszeket, bezárták a helyi postahivatalokat), szűkítette a munkaerőpiacot, az elvándorlás következtében pedig súlyosan deformálódtak a helyi társadalmak is. Így az aprófalvak, köztük Hegyhátszentmárton is, a magyar településhálózat hátrányos helyzetű elemeivé váltak.

Munkánk elsősorban a jelenség szociális és személyes oldalára koncentrál. A helyi, egyre idősödő lakosok pár év leforgása alatt is rengeteg szerettüket veszítették el környezetükben, szomszédjukban, családjukban, részben az elvándorlás, részben pedig kiöregedés, halálozások következtében. Szabó Ildikót személyes kötődés is fűzi a faluhoz, gyermekkorát itt élte, így legtöbb tagjával közvetlen a viszonya. A művész maga is „kitelepült”, így azt reméljük, munkánk első fázisában, az információ- és emlék-gyűjtögetésben, amely jelentős bizalmat kíván mindkét részről, ez a viszony segítségünkre lesz.

Terveink szerint munkánk egy párhetes interaktív, anyaggyűjtő periódussal kezdődik, amelynek fő célja a Hegyhátszentmártonból az utóbbi években/évtizedekben eltávozottak utáni nyomozás, okok és magyarázatok, személyes emlékek kutatása és feltárása lesz. Ezek az adatok főként a későbbi dokumentációban kapnak majd szerepet, a public art alkotáshoz elsősorban a lakosoktól kapott, elvándorolt vagy elhunyt szeretteikről készült fényképeket, portrékat fogjuk felhasználni.

Munkánk megvalósulásával Hegyhátszentmárton utcáit tíz nap erejéig újra benépesítik a hiányzó régi ismerősök, barátok, családtagok. A gyűjtött fotók alapján monokróm portrékat készítünk elő digitálisan, amelyek ötven darab léggömbre nyomva fogják megszemélyesíteni az egykor itt élőket; nemcsak az elhunytakat, de a kitelepülteket is. A héliummal töltött fekete ballonok fejmagasságban lebegnek majd speciális súlyokkal időlegesen rögzítve, egykori otthonuk környékén (idézve a régi, utcai társadalmi életet, a kapukban üdögélő és beszélgető időseket) – a falu és az idelátogató vendégek azonban könnyedén, kedvük szerint át tudják helyezni az egyes figurákat. A falu fölött lebegő lelkek kétség kívül létrehozhatnak valamiféle misztikus, kísérteties atmoszférát. Ezért a projekt fontos elemének tartjuk egy videófilm elkészítését is, ami azt vizsgálja, hogyan él együtt a falu a szeretett személyek „szellemével”, és milyen mértékben bolygatja fel az egyébként nyugodt kis közösség életét az installáció.

Legfőbb célunk, hogy az eltávozott lakosokat - akik létezésükkel valaha szerves részét képezték egy ilyen kicsiny falu életének -, illetve azok rokonait, örököseit, valamint a kitelepülteket bevonva, pár nap erejéig a helyiek számára fontos személyek ismét környezetük részeivé váljanak. Egy ilyen lélekszámú településnél, mint Hegyhátszentmárton, jelentős hiányérzetet okoz egy-egy lakos kitelepülése vagy elhalálása. Ezt a hiányérzetet érthető módon jelentősen nem képes enyhíteni a kiüresedett házak eladása, nyaralóvá alakítása sem. Ha a „hazahívás” nem működik, és visszahozni nem is lehetséges őket, avatarjuk jelenlétével mégis egyfajta megkönnyebbülést és játékosságot hozhatnak a falu és az ottmaradottak életébe. Ugyanakkor az installációban egy többhetes együttműködés csúcsosodik ki, egy fontos folyamat, amely során a helyiek személyes tapasztalataikat és nézőpontjukat osztják meg egymással és a nyilvánossággal az elmúlt év(tized)ek helyi vonatkozásaival kapcsolatosan. A kitelepültek meghívást kapnak az installáció időtartama alatt rendezett összejövetelre. Ez egyfajta terápia egyrészt, a múlt „kibeszélése”, megosztása, másfelől reményeink szerint érdekes összefüggésekre, esetlegesen megoldásokra bukkanhatunk munkánk során.

Mert az installáció fontos kontextusa a *nyilvánosság*. Vajon hogy hat egy ilyen eldugott zsákfalú és lakóinak életére az, hogy egy rövid időre az érdeklődés középpontjába kerül? Utcái újra benépesednek, élettel, játékossággal, gondolatokkal, emlékezéssel telnek meg, melyeken egy nyitott, modern installáció keretein belül rég nem látott arcok, és idegenek, érdeklődők jelennek meg, interjúk és fényképek készülnek. Például 1987-ben Rockenbauer Pál Legismertebb sorozatában, az *“És még egymillió lépés Magyarországon”* című országjáró filmjében kísérőtársaival Hegyhátszentmártonba is eljut. A falu viszontlátja/hallja magát az így rögzített interjúkban, képekben, melyeket mind a mai napig emlékezetében őriz, a kópiákat nagy becsben tartják, újra és újra előveszik a felnövekvő nemzedék számára.

Távolabbi célunk tehát a helyi lakosokkal közösen gondolatokat ébreszteni, stratégiák alapjait felfedni a falu – nem is olyan távoli jövőbe mutató – teljes, és végleges eltűnésének, nyaralófaluvá válásának elkerülésére.